

Ing. Petr Dvořák - Rekultivační výstavba, a.s. Most

JINÁ ZÚRODŇOVACÍ OPATŘENÍ A RODINNÉ FARMY - VYŠŠÍ FORMY ZEMĚDĚLSKÝCH REKULTIVACÍ

Andere befruchtende Maßnahmen und Familienfarmen - eine höhere Form der landwirtschaftlichen Rekultivierung

Im Beitrag sind Erfahrungen mit der Sicherstellung anderer befruchtenden Maßnahmen als einer höheren Form der wirtschaftlichen Rekultivierung für alle Bergbauunternehmen des Nordböhmisches Braunkohlenreviers Most zusammengefaßt. Infolge der gesetzmäßigen Änderungen endet die Phase befruchtenden Maßnahmen und es ist eine neue Form der wirtschaftlichen Rekultivierung vorgeschlagen - Gründung und Aufbau von Familienfarmen. Darüber wird dieser Beitrag kurz berichtet.

Other fertilizing measures and family farms - higher forms of agriculture restorations

In the article there is collected the experience with securing other fertilizing measures as higher form of agriculture restorations for all mining enterprises SHR. In the consequence of legislative changes finish other fertilizing measures and it is proposed new higher form of agriculture restorations - building of family farms. The article briefly acquaints with this proposal.

Высшие формы сельскохозяйственной рекультивации

В статье подытожен опыт обеспечения различных форм возобновления плодородности в рамках сельскохозяйственных рекультиваций на всех угледобывающих предприятиях Северочешского бурогольного бассейна. В результате изменений законодательных норм изменяется характер этих мероприятий и в качестве высшей формы сельскохозяйственной рекультивации предлагается создание семейных хозяйств - ферм, о которой автор статьи вкратце информирует.

Jiná zúrodňovací opatření a rodinné farmy - vyšší formy zemědělských rekultivací

V článku jsou shrnuty zkušenosti se zabezpečováním jiných zúrodňovacích opatření jako vyšší formy zemědělských rekultivací pro všechny těžební podniky SHR. V důsledku legislativních změn končí jiná zúrodňovací opatření a je navržena nová vyšší forma zemědělských rekultivací - budování rodinných farem. Článek stručně seznamuje s tímto návrhem.

Ú v o d

V první polovině 80. let, kdy rozvoj těžby uhlí vyžadoval další zábory zemědělské půdy a rekultivace provozem již opuštěných ploch zatím nestačila zemědělské výrobě ani v objemu, ani v kvalitě předaných pozemků, byla jako jedna z účinných forem pomoci zemědělství vytvořena kategorie jiných zúrodňovacích opatření a náhradních rekultivací. Stala se jakousi nadstavbou nad běžnou úroveň rekultivací, která výrazným způsobem zkvalitnila zemědělskou půdu v běžném používání a zvýšenou produkcí z ní zmenšila dopady realizovaných provozních záborů půdy pro potřeby důlní těžby.

Jiná zúrodňovací opatření - pomoc při stabilizaci zemědělské výroby v severočeské hnědouhelné pánvi

Jiná zúrodňovací opatření, ukládaná orgány ochrany zemědělského půdního fondu, podle § 7, odst. 2 písmena g) zákona 124/76 Sb. za odnětí zemědělských

pozemků zemědělské výrobě pro provozní zábory neinvestiční povahy, byla od roku 1984 jednou z forem zmírňování dopadů v důsledku těžby uhlí v SHP na zemědělskou výrobu.

Jiná zúrodnovací opatření – (JZO) byla ukládána za provozní zábory zemědělské půdy pro postup lomů, zakládání vnějších výsypek a odvalů, pro deponie ornice a ostatních zúroditelných zemin, pro budování provozních manipulačních ploch a to v jedno až pětinasobku plochy záboru. V současné době, kdy se obnovuje vlastnický vztah k půdě, se potřeba využití další zemědělské půdy pro provozní účely dolů bude řešit prostřednictvím Pozemkového fondu – instituce zřízené v každém okrese, ne však již formou JZO, která byla ukládána rozhodnutími orgánů ochrany zemědělského půdního fondu.

Celý proces cílevědomého řešení, přípravy a realizace JZO v rámci SHD byl zakotven do pravidelně aktualizovaného Generelu JZO koncernu SHD do r. 2000. Tento generel byl projednán se všemi zainteresovanými stranami a stal se výchozím podkladem realizace JZO, která jsou prováděna formou rekultivace dočasně nevyužívané půdy (jsou-li takové pozemky k dispozici), zúrodněním méně intenzivně využívané zemědělské půdy (např. přeměnou pastviny na ornou půdu, povážením ornice apod.) nebo intenzifikací zemědělských půd (např. úpravou vodního režimu odvodněním či závlahami apod.). Tato opatření však nejsou prováděna na pozemcích dotčených důlní činností, jejichž rekultivace je zajištěna jako zákonná povinnost.

Zabezpečením všech JZO pro celý SHR byla pověřena v roce 1984 Inženýrská koncernová účelová organizace Most (IKÚO), nyní Rekultivační výstavba, akciová společnost Most a problematika JZO pro všechny důlní podniky byla zabezpečována do konce roku 1990.

V průběhu roku 1991 byla část rozpracovaných staveb JZO předána v důsledku organizačních změn v revíru jednotlivým důlním podnikům a nyní jsou JZO zabezpečována pro DLM a DHL.

Od roku 1984 bylo zahájeno 47 akcí JZO o celkové výměře 4 418 ha. Bylo vybudováno nebo je před dokončením 1 223 ha pastevních areálů, 1 012 ha velkoplošných závlah, 899 ha odvodnění, 562 ha sadů.

Celkem bylo předáno k užívání 2 747 ha, to je více jak 62 % zúrodnovaných ploch.

Výsledky zúrodnovacích opatření jsou patrné z obr. 1. a 2.

Obr. 1

Obr. 2

Nové akce JZO již nebudou zahajovány, rozpracované akce budou postupně dokončeny a předány do užívání během několika příštích let. Tato forma podílu dolů na zhodnocování zemědělské půdy a tím i na posílení začlenění zemědělství do krajiny končí. V žádném případě však nekončí naše snaha ve spolupráci se zemědělci navrátit krajinu původnímu využití včetně obnovení zemědělské činnosti. Nadále chceme princip JZO, jako nadstavby nad běžnou zemědělskou rekultivací, rozvíjet a proto navrhujeme nové formy zemědělské rekultivace.

Rodinné farmy - další z forem zemědělských rekultivací

Obnovení a narovnání vlastnických vztahů k půdě si žádá i nový přístup k realizaci rekultivací výsypek. Současné lesnické a zejména zemědělské rekultivace musí být koncipovány tak, aby byly přizpůsobeny požadavkům budoucích vlastníků a uživatelů. Proto Rekultivační výstavba, a.s. Most, navrhla jako jednu z dalších forem zemědělských rekultivací budovat na výhodných lokalitách výsypek a jejich okolí rodinné farmy. Tato myšlenka byla kladně projednána s důlními podniky. Pro získání zkušeností z budování moderních rodinných farem na vysoké technické úrovni jsme po konzultaci s ministerstvem zemědělství ČR navštívili rakouskou firmu WOLF, která je v Evropě i v zámoří uznávanou autoritou v budování kompletních rodinných farem. Navštívili jsme několik rodinných farem přímo v Rakousku a přesvědčili se o kvalitách celého komplexu těchto farem.

Na základě takto získaných poznatků jsme zahájili přípravná

jednání s ministerstvem zemědělství ČR a ministerstvem životního prostředí ČR a navrhli toto řešení:

Technické parametry farmy

Velikost farmy, obytné části, hospodářské části a výměra pozemků jsou zcela podmíněny charakteru hospodářské činnosti, závislé na druhu pěstovaných plodin a způsobu jejich dalšího zpracování a orientačně by se pohybovala okolo 100 - 300 ha.

Základem je určení druhu pěstovaných plodin z hlediska půdních podmínek, stanoviště, klimatických podmínek, podílu zemědělské plochy v rostlém terénu a rekultivované plochy.

Z ekonomiky farmy pak bude určena optimální plocha pozemků, druh a velikost hospodářských budov, návrh strojního vybavení a další podklady pro individuální řešení každé farmy.

Provoz farmy, a to všech částí, bude plně respektovat urbanistické začlenění do krajiny i ekologická hlediska (domovní čistírny odpadních vod apod.), preferovány budou bezodpadové technologie při zpracování produktů.

Účel hospodaření, plodiny, využití ploch

Účelem je vytvořit komplex, který by na základě výběru nejvhodnějších plodin pro vybranou lokalitu z biologického hlediska i z pohledu zajištění odbytu zajistil ekonomicky stabilní provoz a funkční využívání půdního fondu při výběru pěstovaných plodin, např. s vysokým obsahem cukru, škrobu, oleje nebo biomasy, buničiny apod., využitelné v průmyslu. Jiný způsob využití pozemků je pěstování rychlerostoucích energetických dřevin. Současně chceme respektovat potřebu maximálně snížit podíl lidské práce a tak zefektivnit výrobu.

Diferencovaně bude přistupováno k jednotlivým plochám pozemků. Už při výběru pozemků pro farmu je prioritní hledisko vyváženého podílu plochy pozemků, vhodných pro různé pěstební účely tak, aby tvořily vzájemně se doplňující celek. Pro první etapu realizace projektu rodinných farem jsou již vytypovány pozemky.

Vlastnické vztahy

Jediná vlastnická forma celé rodinné farmy musí být soukromé vlastnictví. Jiný druh vlastnického vztahu, např. dlouhodobý pronájem, je z hlediska motivace provozovatele farmy nevhodný. Při vlastním obhospodařování půdy však není vyloučena i jiná forma (spol. s r.o. apod.).

Realizace

Realizace rodinné farmy by měla být zabezpečena finančními prostředky z několika zdrojů. Rekultivovaná plocha pozemků a realizace základní komunikační sítě, podmiňující komplexní využití, včetně obytné části budov, formou náhrady škod od důlních podniků.

Hospodářská část, tj. například výstavba farmy, vybavení mechanizací a technologií, bude farmářům částečně hrazena dotací Mze ČR ve smyslu dotační politiky v agrárním potravinářském komplexu ČR.

Způsob nabytí pozemku do soukromého vlastnictví je možné řešit několika způsoby. Nejvhodnější způsob je přiděl z Pozemkového fondu, obdobně jako v minulosti, tj. úhrada ceny pozemku ve sjednané lhůtě (30 až 50 let) s uložením

povinnosti hospodaření a zákazu prodeje. Jiný způsob je okamžitý odprodej při využití možnosti dotace státu na nákup půdy.

V současné době se jeví jako nejrealističtější začít s budováním rodinných farem na Velebudické výsypce, v úzké spolupráci Rekultivační výstavby, a.s. Most a podniku Doly a úpravny Komořany.

U nového vedení ministerstva zemědělství jsme se setkali s pochopením. Nabídli jsme své odborné znalosti a kapacity k převzetí funkce Pozemkového fondu v regionu SHP, neboť právě tato instituce bude rozhodující pro úspěšnou a rychlou realizaci všech nezbytných změn a vypořádání vlastnických vztahů k půdě.

Z á v ě r

Rekultivace ploch narušených těžbou hnědého uhlí se v SHP provádějí již od r. 1952 specializovanou organizací, jejíž současnou podobu tvoří Rekultivační výstavba, a.s. Most. Tato tradice zavazovala a zavazuje RVM, aby i nadále ve spolupráci s důlními podniky, vědecko-technickou základnou, odbornými projektovými organizacemi a s využitím všech dostupných poznatků napomáhala v zahlazování důsledků důlní činnosti formou rekultivace a vytvářela tak novou krajinu, nové lepší životní prostředí. K tomuto cíli směřovala jiná zúrodňovací opatření (JZO), tento cíl sleduje i projekt budování rodinných farem, jako jedné z forem zemědělské rekultivace. Na výrazném zlepšení životního prostředí se chce RVM podílet i aktivní účastí na realizaci skládkového hospodářství nejen v SHP.

Použitá literatura:

- Ing. Dvořák, P. - Zemědělská výroba v oblasti emisí, sborník přednášek KVSZ ČSVTS, 1988
- Ing. Bartoš, V. a kol. - Využití půdního fondu pozemků severočeské hnědouhelné pánve - návrh projektu budování rodinných farem, září 1991